

Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju. Svako, a posebno Republika Srbija i autonomna pokrajina, odgovoran je za zaštitu životne sredine. Svako je dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu.

Ove tri rečenice čine član 74 Ustava Republike Srbije. I nije neophodno da se bude pravni ekspert, pa da se kaže da su sve tri rečenice iz najvišeg pravnog akta ove države u slučaju Bora prekršene.

Godinama unazad, kako oni koji žive u Boru, tako i celokupna javnost u Srbiji govori o ovom gradu u istočnoj Srbiji kao jednom od najzagađenijih. Sad postoji i zvaničan dokument koji je Bor označio kao primer industrijski kontaminiranog lokaliteta.

Prvi put

Institut za javno zdravlje „Milan Jovanović Batut“ izradio je studiju “Unapređenje upravljanja kontaminiranim lokalitetima u Srbiji”, ali zahvaljujući borskoj organizaciji “Asocijacija za razvoj grada” ova studija je postala dostupna javnosti.

“Mi smo ovu studiju dobili tek nakon što smo se pozvali na Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Iako su nam govorili da je to javni dokument, ni na jedan drugi način nismo mogli da dođemo do njega. Nismo je našli ni na sajtu Instituta ‘Batut’ gde bi morala da bude objavljena”, kaže Valentina Paunović iz “Asocijacije za razvoj grada” čije aktivnosti su podržane kroz inicijativu “Građani imaju moć” koju u saradnji sa USAID-om sprovodi Crta.

Ona navodi da je ova studija veoma značajna jer precizno govori o tome kakvo je stanje u Boru i šta je sve potrebno da se uradi.

„U njoj se na sveobuhvatan način analizira uticaj na zdravlje ljudi. Prvi put čujemo da je Bor kontaminirani lokalitet. A građani Bora to i dalje ne znaju. Niko ih nije obavestio. Moraćemo da pričamo o tome da bi svi znali da žive na kontaminiranom lokalitetu. Oni koji ovde žive ne znaju šta udišu, ne znaju da im je život u proseku kraći 10 godina nego u nekim drugim mestima“, kaže Paunović.

Mogu i plate i čist vazduh

Iako se upravo za ovo područje vezuje jedna od prvih ekoloških pobuna kod nas, kako kaže Paunović, građani ne pokazuju veliko interesovanje za ovaj problem. Naime, kako je to u jednoj od svojih knjiga zabeležio novinar i publicista Slobodan Bosiljčić, upravo se još 1934. oko 4.000 seljaka iz ovog kraja pobunilo protiv topionice zagađenja. Sada se na protestima okupilo 100 Borana.

„Ne samo da za problem zagađenja nisu zainteresovani oni koji rade u rudniku, koji se plaše da ne izgube posao, a tamo radi oko 5.000 ljudi, već nisu zainteresovani ni oni koji direktno

ne zavise od rudnika, kao što su prosveta, trgovina... A ta njihova nezainteresovanost proističe iz toga što svi oni nisu dovoljno informisani o nivou zagađenja. Svi kao da su naviknuti na to da je u Boru oduvek bilo veliko zagađenje i da to tako mora. Mi želimo da građanima objasnimo da to tako ne mora. Da mogu da imaju i plate i čist vazduh, ako svi budu poštovali zakone“, navodi Paunović.

Kako bi što više građana Bora saznalo koliko je situacija alarmantna, kao i da ona traje godinama i da se ne popravljaja, Asocijacija je uradila analizu „Kako živeti na kontaminiranom području?“. Samo tokom 2019. u Boru je zabeleženo prekoračenje zagađenja vazduha sumpor dioksidom čak 42 puta na jednoj od mernih stanica, a zakonom je dozvoljeno tri puta godišnje. Da se stanje ne popravljaja, pokazuje podatak da se prekoračenje zagađenja vazduha sumpor dioksidom u 2021. dogodilo već 14 puta.

„Glavni problemi su neinformisanost građana i nepostupanje nadležnih institucija u skladu sa zakonom. Zakon postoji, dobar je, ali se ne primenjuje. Mi imamo izveštaje o prekomernom zagađenju vazduha iz 2019. i 2020. a stiče se utisak da rudarski inspektor uopšte te izveštaje ne čita. I ne reaguje. Tu sve piše. Koliko dana i u kojoj meri su prekoračene vrednosti opasnih materija, a nisu preduzete nikakve mere da se to zagađenje smanji. S druge strane, građani ni nemaju način da se obaveste koliko je vazduh zagađen, a ponekad je to toliko opasno da niko ne bi smeo ni pet minuta da bude na ulici. Kakav vazduh udišu mogu da saznaju preko sajta Grada Bora, ali ti rezultati kasne 24 sata“, navodi Valentina Paunović.

Upravo zbog toga, u sredu 30. juna na tribini koju “Asocijacija za razvoj grada” organizuje u Boru, osim predstavljanja analize “Kako živeti na kontaminiranom području?” počće i potpisivanje peticije da Bor dobije semafor zagađenja na kojem bi se u realnom vremenu prikazivali podaci o kvalitetu vazduha.

Izvor: CRTA